

III. Hafta:

Ortaçağ Felsefesinin Genel Özellikleri I:

Ortaçağ (395-1453), yaklaşık bin yıllık bir süreci kapsamaktadır. Günümüz kültürünün temelleri, Antikçağ kültürünü de bir ölçüde içeren, Ortaçağ'da atılmıştır. Bu nedenle, Ortaçağ'ı tanımaya çalışmak, günümüz insanının görevidir. Kuşkusuz, her çağın her kültürün kendine özgü özellikleri vardır. Acaba, Ortaçağın ve bu çağda yapılmış olan felsefenin kendine özgü özellikleri nelerdir? Ortaçağ'da 'yeni' olan, bir önceki çağda bulunmayan nedir? Başka deyişle, Ortaçağ'ı Ortaçağ yapan nedir? Bunu sormak, bir bakıma 'Avrupa'yı Avrupa yapan nedir?' diye sormak demektir. Çünkü bugünkü Avrupa'nın temelleri, Ortaçağ'da atılmıştır.

Ortaçağ'da felsefe, Patristik (M.S. I-IV) ve Skolastik (M.S. VIII-XIII) olmak üzere iki dönem arz eder. M.S. IV ve VIII. yüzyıllar arasında da, Skolastik felsefe için kaynak metinlerin oluşturulduğu bir dönem söz konusudur. Patristik dönemde, felsefe, Yeni Platonculuktan esinlenen, inancı akıl temeline oturtma çabaları içindeki bir insan faaliyeti olma niteliğini taşıırken, Skolastik dönemde, Aristoteles ön plana çıkmış, bundan böyle inanç, akılla kanıtlanmaya çalışılmıştır. XII. XIII. yüzyıllar ise, Ortaçağ felsefe ve kültürünün en parlak dönemini teşkil etmiştir.

Ortaçağ kültürünün, dolayısıyla, "Ortaçağ'da Felsefe" nin tipik özelliklerinden biri, Tanrıbilimsel (teolojik) oluşudur. Bu bağlamda, felsefe ile din, yani akıl ile vahiy arasındaki ilişki sorunu ön planda olup, bu sorun çerçevesinde, temel konulardan biri, Tanrı'nın varlığına ilişkin kanıtlamalardır.

Antik Yunan filozofu Aristoteles, Ortaçağ filozofları için çok verimli bir kaynak teşkil etmiştir. "Bir şeyi o şey yapan şey" in ('öz'ün) ortaya çıkartılması, İlkçağ'da olduğu gibi, Ortaçağ'da da büyük önem taşır. Varlığın ne olduğunu anlamada, Aristoteles'in "*Metafizik*" i ile tanıştıktan sonra, onun düşünme biçimine büyük ölçüde bel bağlayan Ortaçağ filozofları, bu bağlamda, onun kategori öğretisini, töz-ilinek ayrımını, neden kuramını hep ön planda tutmuşlardır. Bu tür düşünme biçiminin doruğunda yer alan filozof, kuşkusuz, Aquino'lu St. Thomas'dır.

Porphyrus'tan beri süregelen tümellere ilişkin tartışma, Ortaçağ'da yine Tanrıbilimsel (teolojik) sorunlarla içiçe girmiş bir biçimde düşünce alanına çıkmıştır. Filozoflar ve mantıkçılar bu tartışmada, uzun ve zorlu bir yol kat etmişlerdir.

Ortaçağ'da, tıpkı İlkçağ'da olduğu gibi, dile yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Önermelerin ayrıntılı bir biçimde incelendiği, her dilsel ifadenin işlevinin önerme yapısı içinde gösterildiği bu çalışmalarda, dil çözümlemeleri önem kazanmaya başlamıştır.

Yine, bu dönemde, dil çözümlemelerine bağlı olarak, asıl amaçları varlığın mantıkça kuruluşunu kavramak olan, dolayısıyla, mantığın felsefesini yapan, dilin aşkın (transandant) yanını, gerçeklikle bağını (gerçeklik-düşünce-dil-yazı) dile getirmeye, ortaya koymaya çalışan Boethius, Abelardus ve Ockham'lı William gibi mantıkçı filozoflar ortaya çıkmıştır. Bunların dil ve mantıkla ilgili çalışmaları, mantık anlayışları tüm Ortaçağ'ı derinden etkilemiştir.